

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 5.

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 5.

Arany János-díj és -érem

2014

Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság
Budapest, 2014

A kötetet összeállította és szerkesztette:
TARNÓCZY MARIANN és KÖVÉR ALEXANDRA

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

A kiadásért felel:
KOC SIS KÁROLY

A borítón az MTA KIK. Haske rajza nyomán készült 19. századi metszet.
A reprodukciót készítette: Láng Klára, MTA KIK

Nyomdai előkészítés: Kalonda Bt.

ISSN 2062-7211

Arany János-díj a tudományos kutatásért

Arany János-érem

„Az Arany János-díj és az Arany János-érem azok megbecsülését szolgálja, akik a határon túli magyarság tagjaként kiemelkedő részt vállaltak ebből a nemzeti tudatot is erősítő értékteremtő munkából. Nagyon sok méltó jelölt közül esett rájuk a választás.”

Görömbei András

A Magyar Tudományos Akadémia a külföldi magyar tudósok munkájának jutalmazására, elismerésére Arany János-díjat és Arany János-érmet alapított.

Az *Arany János-díjnak* olyan külföldi magyar tudósok, kutatók elismerése a célja, akik jelentős tudományos munkásságot mutattak fel életük során (*Életműdíj*), kiemelkedő tudományos eredményt értek el (*Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj*), vagy fiatal kutatóként nyújtottak jelentős teljesítményt (*Fiatalkutatói Díj*). A díjjal pénzjutalom is jár; ötszázezer, háromszázezer, illetve kétszázezer forint.

Az *Arany János-érem* olyan külföldi magyar tudósok, kutatók kitüntetésére szolgál, akik a külföldi magyar tudományos közélet szervezésében, irányításában, az egyetemi oktatásban, tudományos könyvkiadásban, muzeológiai, levéltári, könyvtári munkában, tudományos ismeretterjesztésben, azaz általában a külföldi magyar tudományosság és közösség ügyének előmozdításában szereztek kiemelkedő érdemeket.

Arany János-érmet 2002 óta, Arany János-díjakat 2004 óta ítél oda az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság az MTA tagjainak, illetve az Elnöki Bizottság tagjainak a javaslatára alapján. Az elismeréseket évente egy alkalommal a májusi közgyűlés keretében adja át az Akadémia elnöke. Indokolt esetben átadásukra más alkalommal is sor kerülhet.

2010 májusában megjelent kötetünkben először mutattuk be díjazottjainkat, az addig Arany János-díjban és -éremben részesítetteket, a magyar tudományos élet 60 jeles képviselőjét. Azóta évente bemutatjuk az adott időszak díjazottjait. Jelen kiadványunk a 2013. és a 2014. évi akadémiai közgyűlések közötti időszak Arany János-díjjal és -éremmel kitüntetett kutatóit tartalmazza. A díjazottak száma máig 90 fő.

ARANY JÁNOS-DÍJ

Életműdíj

2004	FARAGÓ JÓZSEF †
2005	GÁBOS ZOLTÁN
2006	EGYED ÁKOS
2007	PÉNTEK JÁNOS
2008	BAUER GYÖZŐ
2009	KÓTYUK ISTVÁN
2010	VADKERTY KATALIN
2011	FESZT GYÖRGY
2012	CSEDŐ KÁROLY
2013	WESZELY TIBOR
2014	GÖNCZ LAJOS

Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj

2004	NAGY LÁSZLÓ
2005	LISZKA JÓZSEF
2006	BIRÓ A. ZOLTÁN
2007	SZILÁGYI N. SÁNDOR
2008	KESZEG VILMOS
2009	GÁBRITY MOLNÁR IRÉN
2010	VINCZE MÁRIA
2011	BIRÓ DOMOKOS, SÁNDOR ANNA
2012	BITAY ENIKŐ, SZABÓ PÁL
2013	TÁNCZOS VILMOS, L. JUHÁSZ ILONA
2014	BERÉNYI JÁNOS

Fiatalkutatói Díj

2004	CSERNICKÓ ISTVÁN
2005	VALLASEK JÚLIA, VERES VALÉR
2006	BALÁZS IMRE JÓZSEF
2007	T. SZABÓ LEVENTE
2008	BENE ANNAMÁRIA, CSEHY ZOLTÁN
2009	BENYOVSZKY KRISZTIÁN, KÁDÁR EDIT
2010	GUZSVÁNY VALÉRIA, HEGYI GÉZA

2011 PÓSA MIHÁLY
2012 CSATA ZSOMBOR, MÁRKU ANITA
2013 DUDÁS ÁTTILA
2014 TAKÁCS GERGELY

ARANY JÁNOS-ÉREM

2002

SZILÁGYI PÁL
VASS LEVENTE

2003

GALAMBOS FERENC IRÉNEUSZ †
URAY ZOLTÁN

2004

BITAY ENIKŐ
PÉTER MIHÁLY HEINRICH
VÉGH LÁSZLÓ
ZALABAI ZSIGMOND (POSTUMUS)

2005

ANTAL ÁRPÁD
GULYÁS BALÁZS
JAKÓ ZSIGMOND †
OROSZ ILDIKÓ

2006

DUDICS IVÁN †
GÖNCZ LÁSZLÓ
SOMOGYI PÉTER
VARGA JÓZSEF

2007

FORGÁCH PÉTER
TURCZEL LAJOS †

2008

FRÜHLING JÁNOS
KÚNOS GYÖRGY
LÁSZLÓ BÉLA
SPENIK OTTÓ
VOFKORI LÁSZLÓ (POSTUMUS)

2009

ALMÁSI ISTVÁN
HORVÁTH LÁSZLÓ
MURÁDIN JENŐ
PÁL-ANTAL SÁNDOR
TÓTH KÁROLY
VERMES GÁBOR †

2010

KÁICH KATALIN
LÉPINE-SZILY ALINKA
SZABÓMIHÁLY GIZELLA
SZKÁLA KÁROLY
VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ
VÁRHELYI CSABA

2011

HALÁSZ ALBERT
HÁMOS LÁSZLÓ
SOÓS KÁLMÁN (POSTUMUS)

2012

CSÁNYI ERZSÉBET
HOLLANDA DÉNES
VERMES ISTVÁN

2013

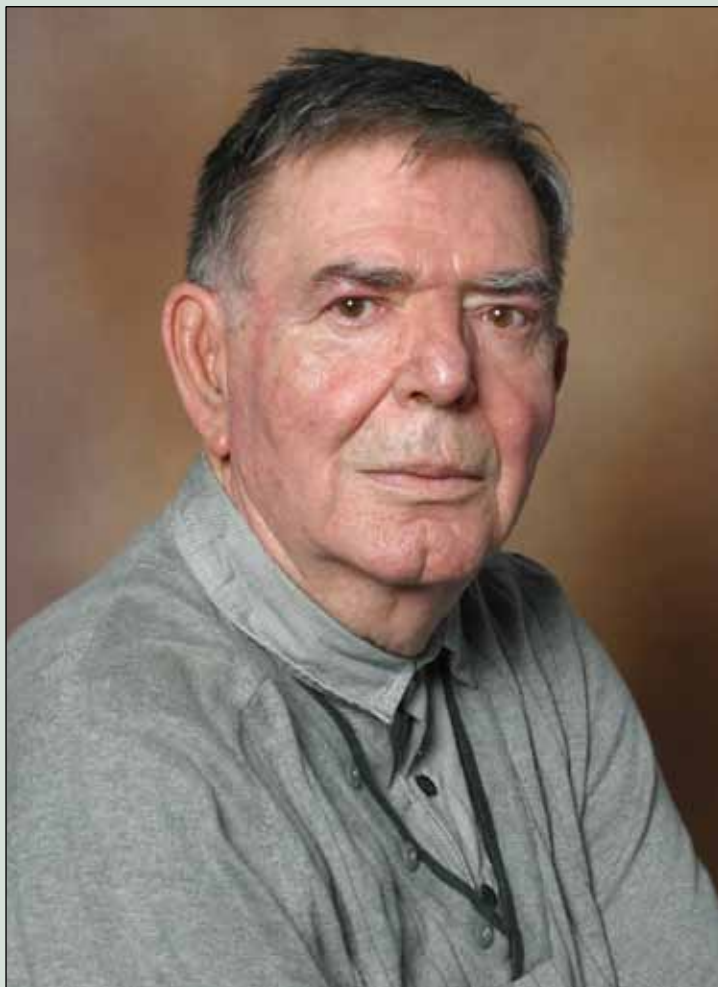

TÓTH JÁNOS
ZÁBORSZKY LÁSZLÓ

2014

GUTTMAN ANDRÁS
KOMZSÍK ATTILA
LÁZOK KLÁRA
RANOGAJEC-KOMOR MÁRIA
TALPAS JÁNOS
VÁNKY KÁLMÁN

GÖNCZ LAJOS

Szerbia

Zenta, 1944. november 4.

Tanulmányok: 1968-ban szerzett diplomát a Zágrábi Egyetemen pszichológiából. Tanulmányait a Belgrádi Egyetemen folytatta, ahol 1976-ban a pszichológiai tudományok kandidátusa, 1980-ban a pszichológiai tudományok doktora fokozatot szerezte meg.

Pálya: 1973-tól az Újvidéki Egyetem tanársegéde, docense, 1992-től egyetemi rendes tanára. 1982-ben megalapította a Pszichológia Tanszékét, ahol ma is professzorként dolgozik. Évtizedekig (szinte) egyedül oktatót magyarul pszichológiát az Újvidéki Egyetemen. Vendégoktatója volt a Szegedi Tudományegyetemnek, a Pécsi Tudományegyetemnek és a veszprémi Pannon Egyetemnek is. Közben tanulmányutakon vett részt, többek között a Torontói Egyetem Ontario Intézetében, a montreali Mc Gill Egyetemen, a Québeci Laval Egyetemen, az Esseni Egyetem Kétnyelvűség-kutató Intézetében, az MTA Nyelvtudományi Intézetében. 20 fiatal tudóst segített eddig témavezetőként, többségük tudományos fokozatot szerzett. Tagja volt annak a munkacsoportnak, amely elsőként mérte fel azonos szempontok szerint a magyar nyelv állapotát Magyarországon kívül a Kárpát-medencében. Külön figyelmet fordít kutatásai gyakorlati alkalmazására is. Szerzője, illetve társszerzője volt azoknak a tannyelv választási útmutatóknak, amelyeket az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság támogatásával készítettek és juttattak el több ezer magyar szülőhöz Szerbiában, Horvátországban, Szlovéniában és Ukrajnában.

Kutatási terület: pszichológia, pszicholingvisztika, nevelépszichológia, kisebbség-tudományok, személyiségfejlődés.

Publikációk: 170 közleménye jelent meg, ebből 4 tudományos monográfia, 20 könyvfejezet. Publikációi magyar, szerb, angol és német nyelven jelentek meg. Ezek közül néhány: *The Language Situation of the Hungarian Minorities Outside Hungary (with Special Respect and Empirical Evidence to Hungarian Indigenous Minorities)*. In: Renoud, Patrick (ed.): *Temps, Espaces, Langues*. Tome I. Cahiers d'Études Hongroises 14. Paris: L' Harmattan, 2008, 87–99; *A vajdasági magyarság kétnyelvűsége: nyelvpszichológiai vonatkozások*. Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, 2004; *The Influence of Students' Personality Traits on their Perception of a Good Teacher within the Five-Factor Model of Personality*. *Acta Polytechnica Hungarica*, 2014 (11), 3, 65–86.

Díjak: Az MTA köztestületének külső tagja. 2004-től a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia levelező, 2013-tól rendes tagja. 2012-ben a Vajdasági Művelődési Intézet a multikulturalizmus és az interkulturalizmus terjesztéséért kifejtett tevékenységét éremmel díjazta.

Göncz Lajos évtizedek óta a magyar pszichológiai, pszicholingvisztikai kutatások élvonalában kutató tudós, a magyarpárú kétnyelvűség pszicholingvisztikai vonatkozásainak nemzetközileg is ismert és elismert szakértője.

BERÉNYI JÁNOS

Szerbia

Torda, 1954. július 15.

Tanulmányok: 1979-ben végzett az Újvidéki Egyetem Agrártudományi Karán, növényvédő agrármérnökként. Magiszteri fokozatot ugyanott szerzett 1985-ben, majd 1990-ben itt lett a mezőgazdasági tudományok doktora genetika és növénynevelés szakterületen.

Pálya: 1990 óta az újvidéki Mezőgazdasági Kutatóintézet kutatója, pályáivá a segédmunkatárstól a tudományos tanácsosig terjedt, az intézet petróci (Backi Petrovac) kutatóállomásának vezetője.

Kutatási terület: A tökfélék (*Cucurbita* sp.), a cirokfélék (*Sorghum bicolor* [L.] Moench), a kölesfélék (*Panicum* sp.), a kender (*Cannabis sativa* L.), a dohány (*Nicotiana tabacum* L.) és a csicsóka (*Helianthus tuberosus* L.) genetikája, hagyományos és organikus nevelése, vetőmag- és termesztéstechnológiája. Sikeres növénynevelő, 10 növényfajból összesen 38 fajtát állított elő, amiket Szerbiában és Európa különböző országaiban is termesztnek. Számos magyarországi, szerbiai és nemzetközi szakmai egyesület és szerkesztőbizottság tagja.

Oktatói tevékenység: Tanít a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar Kertész mérnöki Szak Határon Túli Levelező Tagozatán, Zentán a genetika és növénynevelés, valamint a biotechnológia tantárgyak konzulens tanára. A belgrádi Megatrend Tudományegyetem rendes egyetemi tanára. Az általa oktatott tantárgyakból saját egyetemi jegyzetet adott ki. Rendszeres vendégelőadó az Újvidéki Egyetem, valamint a Belgrádi Egyetem Mezőgazdasági karán. Magyar nyelvű oktatói tevékenységének óriási jelentősége van, mert lehetővé teszi a szerbiai felsőoktatásban a magyar kisebbség anyanyelven történő oktatását.

Publikációk: Tudományos publikációinak, konferencia-előadásainak száma 343, népszerűsítő cikkeinek száma meghaladja az 500-at. Munkásságából kiemelhető két kötet, egy önálló mű és egy monográfia.

Díjak: Az MTA köztestületének külső tagja (2000–), a Magyar Tudományos Akadémia által létrehozott Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács alapítója és elnöke (2008–). A magyarországi intézetekkel (Gabonatermesztési Kutatóintézet, Szeged; Debreceni Agrártudományi Egyetem Kutató Intézete, Karcag; Fleischmann Rudolf Kutatóintézet, Kompolt) kialakított sikeres együttműködésért Teichmann Vilmos-díjban részesült (Debrecen, 1999). Odaadó közéleti munkájáért Nagydobos Községért érmet kapott (2006). Kiemelkedő felsőoktatási tevékenységéért a budapesti Corvinus Egyetem díszdoktorává avatta (2009).

Berényi János az elmúlt évtizedekben végzett munkájával jelentős szolgálatot tett a magyar tudományosság multietnikumú környezetben történő fejlesztésének; kutatói, oktatói és tudománysszervezői tevékenységével eredményesen szolgált a magyar és az egyetemes tudományosságot, erősítette a szerbiai magyar közösséget.

TAKÁCS GERGELY

Szlovákia

Dunaszerdahely, 1982. augusztus 19.

Tanulmányok: A dunaszerdahelyi Vámbéry Ármán Magyar Tannyelvű Gimnázium tanulójaként egy évet csepreprogram keretében Amerikában töltött, a missouri Lafayette High Schoolban kitüntetéssel érettségizett 2001-ben. Tanulmányait a Pozsonyi Szlovák Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán angol nyelven folytatta, alapszakos diplomáját mechatronika szakon 2004-ben kapta meg, mérnöki diplomáját pedig ugyanezen szakon 2006-ban. Mindkét alkalommal kitüntetéssel végzett. Az irányításmélet iránti elhivatottsága a PhD-képzés felé terelte, a Pozsonyi Szlovák Műszaki Egyetem doktori diplomáját 2009-ben szerezte meg mechatronika szakon.

Pályá: 2009-től kutatómérnökként dolgozik az egyetem Automatizálás, Méréstechnika és Alkalmazott Informatika Intézetének kötelékében. Három alkalommal töltött hosszabb időt vendégkutatóként az Oxfordi Egyetem irányításméleti csoportjánál. Egy közös kutatási program keretében együtt dolgozott a Norvég Tudományos és Műszaki Egyetem (NTNU) tudósaival Trondheimben. Számos konferencián vett részt, előadott többek között Cambridge-ben, Oxfordban, New Yorkban, Bangalore-ban, Novoszibirszkben, Nápolyban és Bangkokban. A közeljövőben meghívott előadóként vesz majd részt az Európai Akusztikai Egyesület (EAA) Krakkóban megtartandó fórumán, valamint az Akusztika és Vibráció Nemzetközi Intézetének (IIAV) pekingi kongresszusán.

Kutatási terület: Irányításmélet, aktív vibrációs csillapítás, optimális irányítás, intelligens anyagok; a mechatronikai rendszerek adaptív és prediktív algoritmusokkal történő aktív rezgéscsillapítása területén ért el úttörő eredményeket.

Publikációk: Két külföldi megjelenésű monográfia, számos könyvfejezet és csaknem harminc cikk és egyéb kiadvány szerzője vagy társszerzője. *Model Predictive Vibration Control. Efficient Constrained MPC Vibration Control for Lightly Damped Mechanical Structures* című monográfiája a Springer Kiadó gondozásában jelent meg 2012-ben. Jelenleg két kiadás alatt álló tankönyv társszerzője.

Tagságok, díjak: Kétszer nyerte meg a Szlovák Műszaki Egyetem fiatal kutatóknak kiírt pályázatát. Az indiai Bangalore-ban megtartott konferencián neki ítelték oda a legjobb előadónak szánt díjat. A szlovákiai Irodalmi Alap tudományos irodalmi részlege ösztöndíjjal támogatta külföldi utazásait. A Magyar Tudományos Akadémia 2011-ben köztestülete külső tagjává fogadta.

Takács Gergely kiváló szakmai eredményeivel hívta föl magára a nemzetközi tudományos világ figyelmét, fiatal tudósként öregbíti a magyarság hírnevét.

GUTTMAN ANDRÁS

Amerikai Egyesült Államok, Magyarország

Pécs, 1954. augusztus 16.

Guttman András okleveles vegyészmérnökként végzett a Veszprémi Egyetemen, ahol később (1981) doktori fokozatát is szerezte. Hazai elismertségét jelzi a Magyar Kémikusok Egyesületétől 2001-ben elnyert Heuréka díj. 2005-ben Szentgyörgyi professzori ösztöndíjat, 2012-ben Fulbright professzori ösztöndíjat kapott. 2004-től a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja.

Jelenleg visiting professor San Diegóban (The Scripps Research Institute) és adjunct professor Bostonban (Northeastern University). Amerikai professzori affiliációi a kapcsolattartás miatt itthoni diákjainak a legfontosabbak, akiket így 3–6 hónapos tanulmányutakra ki tud küldeni, a fokozat megszerzése után pedig segíteni tudja elhelyezkedésüket – ott is, itt is. Az MTA Lendület Programjának 2012. évi egyik nyerteseként a Pannon Egyetem (Veszprém) Műszaki Informatikai Karán iskolateremtő céllal egy Transzlációs Glikomika Kutatócsoport kiépítésén dolgozik. Célja egy olyan technika kifejlesztése, amelynek segítségével a nagyon korai stádiumú rákos betegek komolyabb műtéti beavatkozás nélkül diagnosztizálhatók, sőt: gyógyíthatók.

Külön kiemelendők hazai kapcsolatai. Egyre általánosabb, hogy az USA-ban hosszabb időt eltöltő kutatók hazajönnek szülőföldjükre, hogy – megtartva amerikai pozícióikat – tudományos iskolát alapítsanak. Guttman András USA-állampolgárként 2002-ben habilitált a Pécsi Tudományegyetemen (2004-ben az Innsbrucki Egyetemen is). Elnöke az Amerikai Kémiai Társaság Magyar Szekciójának. A Pannon Egyetem Műszaki Informatika Karán működő kutatócsoport szakmai irányítása és operatív vezetése mellett Guttman András irányítja a Debreceni Egyetemen európai uniós forrásból (Marie Curie Chair) létrehozott bioszeparációs fókuszú, a híres magyar kromatográfusról, Horváth Csaba professzorról elnevezett laboratóriumot (HLBS), ahol nagy érzékenységű bioanalitikai módszereket fejlesztenek proteomikai és glikomikai biomarkerek felfedezéséhez.

Publikációs teljesítményét 6 általa írt vagy szerkesztett könyv, 32 könyvfejezet, több mint 257 tudományos publikáció, közel 265 előadás nemzetközi konferenciákon jelzi. Szakterülete 12 vezető folyóiratánál szerkesztőbizottsági tag. Eredményei nem csak elméleti szempontból úttörő jelentőségűek, ipari szintű realizálódásuk is megtörtént – ezt bizonyítja 19 amerikai és európai szabadalma, valamint több nemzetközi cég tudományos tanácsadó testületi tagsága.

Iskolateremtés, Veszprémtől – Veszprémig: „Huszonöt év távollét után nem lehet azt mondani, hogy az ember valahová kötődik. Se itt nincs itthon az ember, se ott. Leginkább a repülőn lakunk. Annak van jelentősége, hogy valamint visszaadhatunk a bennünket elindító országnak.”

KOMZSÍK ATTILA

Szlovákia

Párkány, 1974. február 26.

Komzsík Attila egyetemi tanulmányait a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Természettudományi Karán végezte, matematika–fizika tanári szakon. PhD-fokozatot 2005-ben szerzett, 2007 óta a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének külső tagja. 1997-től tanít a nyitrai egyetemen. Tevékenységét a Matematika Tanszéken kezdte meg. Jelenleg a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Pedagógusképző Intézetének oktatója, a Közép-európai Tanulmányok Karának dékánja – második eredményes ciklusát tölti.

Egyetemista korától aktív társadalmi életet él. Tagja volt a Selye János Kollégiumnak, alapítója, majd 2002-ig elnöke a felvidéki magyar doktoranduszokat tömörítő Kempelen Farkas Társaságnak, 2005-től pedig a Jedlik Ányos Polgári Társulás elnöke. Ő képviseli a kart a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala tanácskozásain. Nemcsak az egyetemi oktatásban vesz részt, hanem a tehetséges diákok szakmai felkészítésében is.

Dékánként sikeresen fejlesztette a kar oktatási struktúráját, képzési kínálatát. A tanárképzés hagyományainak erősítésén túl kialakította a szlovákiai magyarság számára stratégiai jelentőségű kétnyelvű szakemberképzés kereteit a karon. Így a bölcsész szakok mellett megjelentek gyakorlati képzésre irányuló tanulmányi programok is, pl. a regionális idegenforgalom és a magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervezés. Jelenleg a karon 8 BA-, 5 MA- és 2 PhD-szintű tanulmányi programra jelentkezhetnek a diákok. Komzsík Attila kiemelt feladatának tekinti a karon folyó tudományos munka támogatását és az intézmény nemzetközi tudományos életben való térnyerését. Ennek jegyében első lépésként jelentős magyarországi és határon túli magyar felsőoktatási intézményekkel, majd cseh, lengyel és finn egyetemekkel épített ki széles körű és eredményes együttműködést. Külön érdeme, hogy a képzési és tudományos kapcsolathálót megnyitotta a gazdasági élet és a harmadik szektor felé is.

Az egyetemi élet elengedhetetlen része a tehetséggondozás. Ezért a kar minden évben számos versenynek biztosít otthont: Tudományos Diákköri Konferencia, Szép magyar beszéd, Tompa Mihály vers- és prózamondó verseny, Kossuth Lajos szónokverseny, Nagy magyarok a természettudományban esszépályázat, Legere irodalmi verseny és az Implom József helyesírási verseny. A sikeres tehetséggondozás eredményeként a kar hallgatói rendszeresen bemutatják munkáikat külföldön is.

Komzsík Attila a kar vezetőjeként folytatja és kiteljesíti az intézmény első dékánjának, László Bélának a munkáját. A szlovákiai felsőoktatás kérdéseit európai összefüggéseiben vizsgálja, társadalmi szerepvállalásával is segíti a szlovákiai magyar felsőoktatás ügyét. Évek óta tevékenykedik a köz- és felsőoktatás szervezesebb összekapcsolásáért, az oktatásról élő társadalmi kép javításáért.

Komzsík Attila elődjei nyomdokán haladva, egész eddigi munkásságával eredményesen fejlesztette a szlovákiai magyar felsőoktatást, jól szolgálva ezáltal a nyelvhatáron, a „végeken” a szlovákiai magyar közösséget.

LÁZOK KLÁRA

Románia

Marosvásárhely, 1978. október 5.

A marosvásárhelyi (Țirgu Mureș, Románia) Teleki Téka (mai nevén: Teleki-Bolyai Könyvtár) főkönyvtárosa. Egyetemi tanulmányait a kolozsvári Babeș-Bolyai Egyetemen, történelem és európai tanulmányok szakokon végezte és fejezte be 2002-ben, illetve 2007-ben. 2004 óta a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem gazdaság- és társadalomtörténeti tanulmányok szakán PhD-hallgató.

2007 óta dolgozik a Teleki Tékában, ahol napi munkája mellett önkéntesen a gyűjtemény népszerűsítésével foglalkozott az általa kezdeményezett gyerekprogramokon keresztül, illetve a muzeális fejlesztések fedezésére szervezett kampányok által. A *Fogadj örökbe egy széket a Teleki Tékában* (a Téka műemlékszékeinek restaurálása – 2008), a *Fizess egy sört a bagolynak* (a Téka bagolycégérének felújításához szükséges összeg összegyűjtése a Félzigeten – 2009), a *Légy a Téka hangja* (audioguide – 2010) és a *Touchscreen-t a Tékának* (2011) akciók célja a fejlesztéseken túl az volt, hogy élőbbé varázsolják az intézményt a vásárhelyi-erdélyi közösség tudatában.

2011. október 1. óta a könyvtár vezetője. Legfőbb célkitűzésének azt tartja, hogy mind a könyvtárosi, illetve könyvtármuzeumi, mind a közösségi szerepvállalás szintjén dinamizálja a Teleki Téka munkáját, összeegyeztetve a hely szellemiségét, a külföldi könyvtárakból ellesett „jó gyakorlatokat” és a folyamatos változásban lévő közönség igényeit. A napi könyvtári munka, az infrastrukturális fejlesztések, a számítógépes feldolgozás, az állománymegőrzési munkák irányítása mellett neki köszönhető a Téka modern szemléletű nyitása a társadalom szélesebb körei felé. Folyamatosan népszerű programokat szervez külön a felnőttek, külön a gyerekek részére (kultúrtörténeti előadás-sorozat, nyári udvari rendezvények, Történelmi Könyvek Vására).

A Teleki Sámuel által alapított Teleki Téka magyar nyelvterületen az egyik első nyilvános könyvtárként nyílt meg 1802-ben, és azóta is megszakítás nélkül működik. Több mint kétszázezer kötetével enciklopédikus tudománytár, bibliofil ritkaságok őrzője, az elmúlt századok európai könyvkultúrájának egyik leggazdagabb erdélyi gyűjtőhelye. Lázok Klára munkájának köszönhetően e gazdag gyűjtemény részéről megtörtént a nyitás a többségi társadalom felé, aminek jelentősége rendkívüli: ezt a román szervek és politika igen pozitívan fogadták. Munkája, nyitott személyisége révén az erdélyi magyar–román kulturális kapcsolatok is új dimenzióba kerültek.

Lázok Klára az erdélyi magyar értelmiség fiatal, de meghatározó tudós tagja. Saját szerény szavaival jellemezve tevékenységét, „alázatos könyvtárőr és szolga”, mások szerint pedig a Teleki Téka motorja.

RANOGAJEC-KOMOR MÁRIA

Horvátország

Budapest, 1944. június 11.

Budapesten, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának vegyészeti szakán diplomázott 1968-ban. Itt dolgozott 1976-ig; ekkor Zágrábba költözött, mivel férje horvát állampolgárságú. Egyetemi doktorátusának megszerzése után elnyerte a kémiai tudományok kandidátusa fokozatot. 1976-tól a Ruđer Bošković Intézetben dolgozott. Ma már mint örökös tudományos tanácsos nyugdíjban van.

Kutatási területe a sugárhatás-kémia, a dozimetria, az orvosi és környezeti sugárvédelem. Horvátországban bevezette a passzív integráló dozimetriai módszerek kutatását és alkalmazását.

48 impaktfaktoros folyóiratban jelentek meg tudományos tanulmányai, valamint 70 konferencia közleménye, 5 könyvfejezete. Mentora volt 6 diplomamunkának, 2 magiszteri és 2 PhD-munkának. Több bilaterális és nemzetközi tudományos projektet vezetett, melyekből 6 projekt az MTA és a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia együttműködésében folyt. Számos nemzetközi és hazai szimpózium megszervezése fűződik a nevéhez. Több nemzetközi és hazai szakmai társaságban betöltött funkciója közül kiemelendő, hogy a Horvát Sugárvédelmi Társaság elnökségének 1991–1995 között tagja, 1995–1997 között titkára, 1997–2007 között elnöke, majd később, 2007-től ismét elnökségi tagja. 2000 óta az MTA köztestületének külső tagja. 2008 óta az MTA Pécsi Területi Bizottság Kémiai Tudományok Szakbizottságnak megbízott tagja.

Tevékenysége során következetesen elősegítette és megszervezte a horvát és a magyar kutatók együttműködését. A Horvátországi Tudományos és Művészeti Társaság (HMTMT) alapító tagja, 1996–2004 között elnökségi tagja, 2004 óta pedig alelnöke. 2011-ben az Ady Endre Magyar Kultúrkörrel mint társszervezővel újraindította a HMTMT népszerűsítő tudományos előadás-sorozatát, a „Magyar Tribünt”. A sorozatnak a Zágráb Város Magyar Kisebbségi Tanácsa lett a támogatója, máig 17 előadás tartottak. Ennek célja, hogy neves magyar tudósok mindenki számára érthetően, magyar nyelven tájékoztassák a hallgatókat tudományos eredményeikről.

A HMTMT munkája mellett aktívan részt vesz az Ady Endre Kultúrkör tevékenységében. 2012-ben bekerült Zágráb Város Magyar Kisebbségi Tanácsába, ahol a Külügyi és a Tudományos Bizottság tagja. A Horvátországi Magyar Ösztöndíj Tanács tagjaként szorgalmazza a szélesebb körű tájékoztatást a továbbtanulási lehetőségekről, ösztöndíjakról, segítve a horvátországi magyar fiatalok továbbtanulását.

Ranogajec-Komor Mária sokéves kiemelkedő tudományos munkássága mellett fellelédítette a horvátországi magyar kisebbség tudományos és művészeti életét, segítette és segíti a tudományos utánpótlást, jelentősen hozzájárult a horvát és a magyar kutatók együttműködéséhez.

TALPAS JÁNOS

Románia

Kolozsvár, 1958. október 23.

Talpas János a Kolozsvári Műszaki Egyetemen szerzett mérnöki diplomát 1985-ben. Másoddiplomáját a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz Kar turizmus szakán szerezte.

2005-ben a bukaresti Országos Turisztikai Kutatási-Fejlesztési Intézet irányítására kérték fel. 2009 júliusáig vezérigazgatóként látta el ezt a feladatot. Ez idő alatt 72 projektet irányított. 2006-ban indította be a magyar országos üdülőtelepek turisztikai fejlesztési programjait (Szováta, Tusnád, Parajd). Javaslatára kezdődött el 2009-ben a Duna romániai turisztikai fejlesztési programja. Időközben a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz Karán beindult a földrajz-turizmus szak magyar nyelvű képzése, melynek meghívott (külső) oktatója lett. 2009-től egyetemi tanársegéd a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz Karán. 2013-ban védte meg disszertációját *Borturizmus Erdélyben* címmel.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) Műszaki Tudományok Szakosztálya által irányított tudomány- és technikatörténeti kutató csoport aktív résztvevője. Több kutatási projekt irányítója, melyekbe egyetemi hallgatókat is bevont: *Szatmár megye déli településeinek társadalmi, kulturális adottságainak kapcsolata a Szilágysággal, Kulturális források felkutatása a vidékfejlesztés érdekében Erdély-Hegyalja területen, Megmaradt borpincék felépítése és lehetséges hasznosítása Erdélyben.*

Kutatási eredményeit tudományos közleményekben teszi közzé, három kötete társszerzőként a Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek sorozatban jelent meg, három könyvfejezet szerzője, illetve négy kötet társszerkesztője.

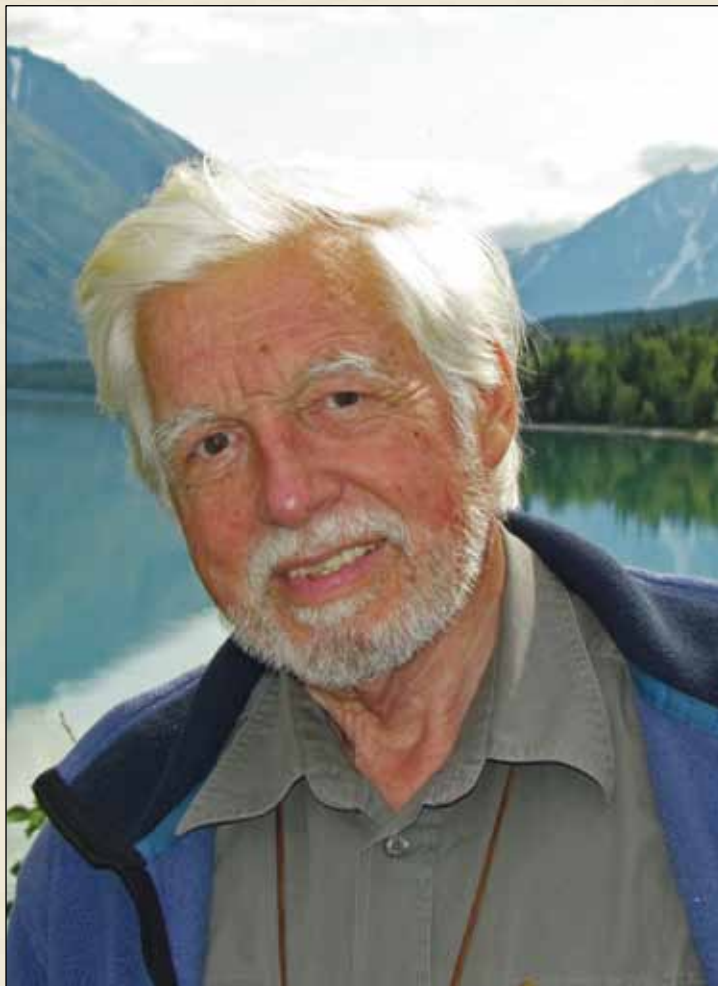
Alapító, illetve 2002-től választmányi tagja az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, 2012-től tagja a Romániai Magyar Közgazdász Társaságnak. Immár tizenkilenc éve szervezője a F fiatal Műszakiak Tudományos Ülésszakának. Ennek keretében indította útjára 1996-ban az „Erdélyi barangolás” című programot Kárpát-medencéből érkező fiataloknak. 2000 óta vesz részt a „Magyar Tudomány Napja” erdélyi tudományos fórum szervezésében. Az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya 2006-ban kezdeményezte a „Műszaki örökség feltárása, kutatása és védelme Erdélyben” elnevezésű interdiszciplináris programot. Az ennek keretében működő technikatörténeti alkotótáborok irányítója.

Eddigi munkásságának elismeréséül 2008-ban „Az Alföld Turizmusáért” díjjal tüntette ki a Dél-alföld Regionális Idegenforgalmi Bizottság (Gyula), 2009-ben az EME 150 éves jubileuma alkalmából pedig Gróf Mikó Imre-emlékérmet kapott.

Talpas János nagy odaadással és szakértelemmel szervezi a tudományos fórumokat, az interdiszciplináris örökségmentő projekteket, az egyetemi hallgatókat bevonó kutatási programokat, szaktáborokat. Munkájával kivívta a Kárpát-medencei magyar tudományos világ megbecsülését.

VÁNKY KÁLMÁN

Németország

Székelyudvarhely, 1930. június 15.

Svéd állampolgárságú magyar, Németországban él. Egyetemi tanulmányait magyar nyelven kezdte el a Kolozsvári Bolyai Egyetemen 1949-ben, biológus diplomát a Bukaresti Egyetemen kapott 1953-ban. 1953–57 között a Román Tudományos Akadémia Agronómiai Kutatóintézetében kezdte el az üszöggombák tanulmányozását. 1957-ben beiratkozott a Marosvásárhelyi Egyetem Orvostudományi Karára, ahol 1961-ben orvosi diplomát (MD) kapott. 1961–64 között körorvos volt Székelyudvarhelyen, majd 1969-ig balneológus orvosként dolgozott Borszéken. Közben folytatta az üszöggombák tanulmányozását és gyűjtését.

1969-ben Svédországban telepedett le. Megszerezte a svéd orvosi diplomát, 1971–86 között háziorkosként dolgozott Gagnefben, ahol folytatta üszöggombákkal kapcsolatos kutatásait, saját finanszírozással. 1985-ben növényrendszertani PhD-fokozatot szerzett az Uppsalai Egyetemen. Doktori disszertációjára épülő első könyve az 1985-ben megjelent a Carpathian Ustilaginales – Symbolae Botan (A Kárpát-medence üszöggombái). 1986-ban állásajánlatot kapott a Tübingeni Egyetemtől, az egyetem Botanikai Intézetének Speciális Növényteni és Gombatani Tanszékére hívták az üszöggombák rendszertanának kutatására. Itt dolgozott 1995-ös nyugdíjazásáig, utána otthon, jól felszerelt laboratóriumában folytatta kutatómunkáját.

Üszöggomba gyűjtő útjai a világ minden területére elvezették, az öt világrész mintegy 55 országában gyűjtött több alkalommal is. Első „külföldi” útja Magyarországra vezetett 1968-ban (ekkor még Romániában élt), az eddigi utolsó pedig Alaszkába 2012-ben.

2001-ben a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává választották, a Biológiai Tudományok Osztályának a tagja. Eddig 10 könyve és 232 tudományos cikke jelent meg az üszöggombákról. A *Smut Fungi of the World* (A világ üszöggombái) című monográfiája 2012-ben jelent meg. A könyv egy-egy tiszteletpéldánya Magyarországon megtalálható az MTA Könyvtár és Információs Központban, illetve a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytáránál. A kötet harmadik, bővített kiadása 2013-ban jelent meg. Vánky professzor létrehozott egy magánherbáriumot, a Vánky Üszöggomba Herbárium (HUV) működése 1954-ben indult el Romániában, 1970–1986 között folytatódott a svédországi Gagnefben, 1986–2013 között pedig Németországban, Tübingenben. A gyűjtemény 2013 augusztusában az ausztráliai Brisbane-be költözött.

2012-ben az erdélyi Kálmán László Gombászegyesület Pázmány Dénes-díjjal tüntette ki. Elismerésül egy új üszöggomba-nemzetség VANKYA Ershad (2000) és több új faj viseli a nevét.

A „világutazó székely fűvészs” öregbíti a magyar tudomány híret. Élete igazolja, hogy a sikeres munka legjobb alapja a szenvedély, legszebb jutalma pedig az eredmények felett érzett öröm: „Én abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy mindig azt csinálhattam, amit szerettem, vagy talán, mindig azt szerettem, amit csináltam.”

Kocsis Károly, akadémikus, elnök
MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont
Földrajztudományi Intézet, 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (1) 309-2628
E-mail: kocsisk@mtafki.hu; mtk@titkarsag.mta.hu

Tarnóczy Mariann, a bizottság titkára, osztályvezető
Kövér Alexandra, szakreferens
MTA Határon Túli Magyarok Titkarsága
1051 Budapest, Nádor u. 7. I. em. 104-105.
Tel.: (1) 411-6196
E-mail: tarnoczy.mariann@titkarsag.mta.hu, kover.alexandra@titkarsag.mta.hu;
htmt@titkarsag.mta.hu